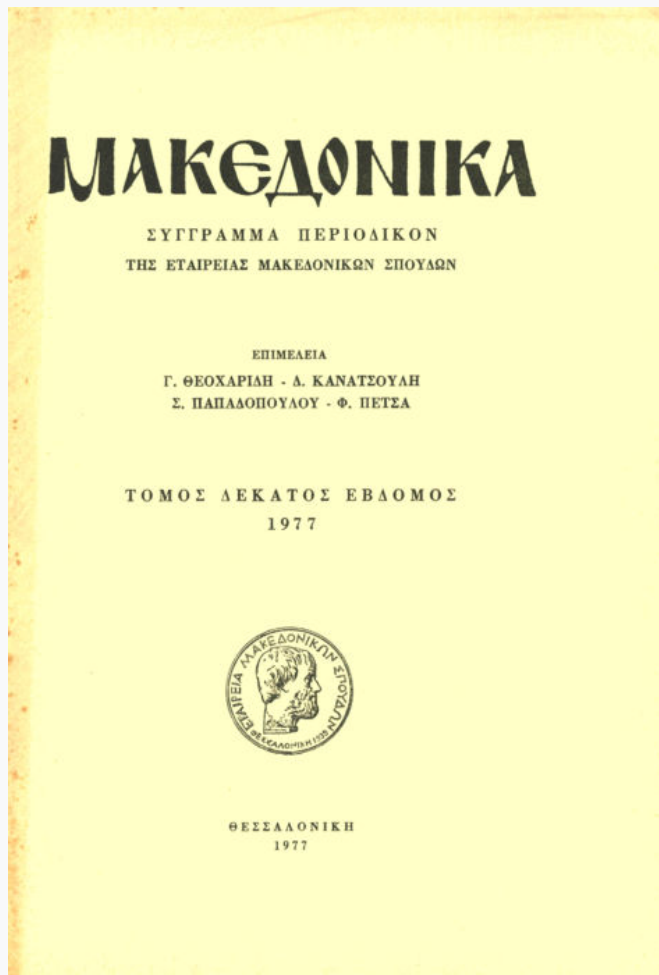

Μακεδονικά

Τόμ. 17, Αρ. 1 (1977)

Αντωνίου Σιγάλα, Ιστορία της Ελληνικής Γραφής

Φ. Πέτσας

doi: [10.12681/makedonika.387](https://doi.org/10.12681/makedonika.387)

Copyright © 2014, Φ. Πέτσας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πέτσας Φ. (1977). Αντωνίου Σιγάλα, Ιστορία της Ελληνικής Γραφής. *Μακεδονικά*, 17(1), 464–465.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.387>

Π. Καβακόπουλο, συνεργάτη του ΕΙΡΤ, που μίλησαν και παρουσίασαν την ηπειρώτικη τζαμάρα, τὸ κανονάκι καὶ δημοτικά τραγούδια τῆς Θράκης.

Τὸ συμπόσιο ἔκλεισε μὲ συμπεράσματα ποὺ διευτύπωσε ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Μέγας καὶ μὲ προτάσεις γιὰ τὸ προσεχὲς Συμπόσιο τοῦ ἔτους 1975, τίς ὁποῖες συνώψισε ὁ διευθυντὴς τοῦ ΙΜΧΑ καθηγητὴς κ. Κ. Μητσάκης.

Τὰ τυπωμένα Πρακτικά τοῦ Συμποσίου περιέχουν σχεδὸν μόνον τίς μισὲς ἀνακοινώσεις μὲ σειρά τὴν ἀλφαβητικὴ τοῦ ὀνόματος τῶν συγγραφέων. Δὲν περιλαμβάνονται οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Κώστα Ρωμαίου, ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Γ. Σπυριδάκη γιὰ τὴν «κατὰ Ἑαρ αἰάραν», τοῦ Θ. Προβατάκη γιὰ τίς χαλκογραφίες τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς καὶ οἱ ἀνακοινώσεις τῶν Ε. Ἀδαμογιάννη, Σ. Ἡμέλλου, Κ. Τσαγγαλᾶ, Μ. Μερακλή καὶ Μ. Τεντοκάλη.

Ἡ ἀλφαβητικὴ σειρά, ποὺ καθιέρωσε τὸ ΙΜΧΑ γιὰ τὴ δημοσίευση Πρακτικῶν Συμποσίων καὶ Συνεδρίων δὲν ἀποδίδει τὴ σειρά μὲ τὴν ὁποία ἀκούσθηκαν οἱ ἀνακοινώσεις, ἐνῶ αὐτὴ ἡ σειρά δὲν εἶναι χωρὶς σημασία.

Ἦταν μόνον μία ἀρχὴ τὸ Α' Συμπόσιο Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ Χώρου. Ἀπασχολήθηκε κυρίως μὲ τὰ ἔθιμα, μὲ τὴ λατρεία, μὲ τὴν τέχνη καὶ τοὺς οἰκισμοὺς, λιγώτερο μὲ τὴ γλώσσα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, καθόλου μὲ ἄλλα λαογραφικὰ θέματα. Ἐνῶ τὸ γενικὸ ἐνδιαφέρον τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξε σημαντικὸ, ἡ παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐπιστήμης δὲν θεωρήθηκε ἱκανοποιητικὴ καὶ ἡ ἀπουσία ξένων ἐπιστημόνων ἔμειωσε τὴ σπουδαιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων. Ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες ὅτι τὰ προσεχῆ Συμπόσια θὰ εἶναι περισσότερο ἐπιτυχημένα καὶ ἔτσι δικαιώνεται ἡ καλὴ ἀρχὴ ποὺ ἔγινε¹.

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

Ἀντωνίου Σιγάλα, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς, Δευτέρα ἐκδοσις βελτιωμένη, Θεσσαλονίκη 1974, σχῆμα 40, σελ. I-XV καὶ 1-387.

Ὑπ' ἀριθ. 12 στὴ σειρά Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέται τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν ἐκδόθηκε σὲ 2η ἐκδοσις βελτιωμένη ἢ γνωστὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς τοῦ καθηγητοῦ Ἀντωνίου Σιγάλα, πλουτισμένη μὲ νέο Πρόλογο (σ. XI-XII), μὲ προσθήκες καὶ μὲ διορθώσεις ἰδίως στὰ εἰσαγωγικὰ γιὰ τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς Γραφῆς.

Τὸ λαμπρὸ σύγγραμμα ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκδόσὶ του ἔχει ἤδη βραβευθῇ καί, στὰ κύρια μέρη του, ἔχει ἐπαινεθῇ. Ἀποσπάσματα τῶν κρίσεων δημοσιεύονται στὸ τέλος τῆς νέας ἐκδόσεως (σ. 384-387). Ἀνήκουν σὲ διαπρεπεῖς εἰδικοὺς Ἕλληνες καὶ ξένους ἐπιστήμονες, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται αὐθεντίες, ὅπως οἱ Ε. Kornemann, P. Maas, H. Grégoire, Mario Segre, Gy Moravcsik, K. Ἀμαντος A. Dain, G. Soyter, I. Καλλιτσονάκης, W. Schubart, A. Α. Παπαδόπουλος, P. Kretschmer καὶ ἄλλοι.

«Τὸ καλύτερο καὶ σαφέστερο σύγγραμμα, ποὺ ὑπάρχει», γράφει ὁ Β. Α. van Groningen. «Τίμῃ τὸ νέο Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης», ἐγράφη τότε στὸ Journal of Hellenic Studies ἀπὸ ἐπιστήμονα μὲ τὰ ἀρχικὰ Τ. C. Ἐν τούτοις οἱ φοιτῆται τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης στερήθηκαν τὸ δάσκαλό τους λίγα χρόνια ἀργότερα. Καὶ ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν στερήθηκε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὰς της.

1. Ἐν τῷ μεταξύ πραγματοποιήθηκε καὶ τὸ Β' Συμπόσιο στὴν Κομοτηνὴ, 19-22 Μαρτίου 1975, πωλήθηκαν καὶ τὰ Πρακτικά του σὲ ἐπιμελημένη ἐκδοσις, ἀλλὰ γι' αὐτὰ στὸν προσεχῆ τόμο τῶν Μακεδονικῶν.

Με τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπανεκδόσεως τῆς 'Ιστορίας τῆς 'Ελληνικῆς Γραφῆς οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀντωνίου Σιγάλα χαιρετίζομε τὸν ἀλησμόνητο δάσκαλο μὲ σεβασμὸ καὶ τὰ παλαιὰ μέλη τῆς 'Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν τοῦ ἀποδίδουμε τὴν τιμὴ τοῦ τοῦ ἀξίζει.

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

Σ π ὄ ρ ο υ Κ ο κ κ ῖ ν η, Τὰ μοναστήρια τῆς 'Ελλάδος. 'Οδηγός, 'Ιστορία, Θησαυροί, Βιβλιογραφία, 'Αθήναι 1976, σελ. 300.

'Η ἐργασία τοῦ κ. Κοκκίνη, «Τὰ μοναστήρια τῆς 'Ελλάδος», ἐρχεται νὰ πληρῶσῃ σημαντικὸν κενὸν εἰς τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς 'Ελλάδος. 'Ο εἰδικὸς ἐρευνητὴς ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπλοῦς ἀναγνώστης ἔχει μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐνώπιόν του ἀναδιπλωμένην μίαν πτυχὴν τοῦ πνευματικοῦ μεγαλείου τῆς 'Ελληνικῆς 'Ορθοδοξίας, τῆς ὁποίας ἐγγυητὴς καὶ φρουρὸς εἶναι ἡ τόσον βαθέως ριζωμένη ἰδέα τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους εἰς τὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος.

'Επὶ τῇ βάσει τῶν ἐν Παραρτήματι (σελ. 217-277) ἀξιοσημειώτων στατιστικῶν πινάκων, τὰ μοναστήρια τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τὸ 1833 ἀνῆρχοντο εἰς 461 (σελ. 223-232), τὸ 1858 ἐμειώθησαν εἰς 152 (σελ. 240-248), κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ διαλύσεως τῶν μοναστηριῶν Διατάγματος τῆς 25 Σεπτ. 1833 ἐπὶ ἀντιβασιλείας Ἀρμανσπεργ, Μάουρερ καὶ 'Εϊδεκ, τὸ 1890 ἀνῆλθον εἰς 198, τὸ 1897 εἰς 179, τὸ 1901 εἰς 188 καὶ τὸ 1907 εἰς 177, ἐξ ὧν 10 γυναικεία, μὲ 1.743 μοναχοὺς καὶ 225 μοναχάς (σελ. 253).

Σήμερον, συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος συνταχθέντας κατὰ τὸ 1976 στατιστικοὺς πίνακας (σελ. 276-277), λειπυροῦν εἰς ὅλην τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν 459 ὀρθόδοξα μοναστήρια μὲ 4.119 μοναχοὺς, 78 τῶν Παλαιοημερολογιτῶν μὲ 1.472 μοναχοὺς καὶ 30 τῆς Καθολικῆς 'Εκκλησίας μὲ 255 μοναχοὺς. Εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τῶν μοναστηριῶν συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ἡσυχαστήρια ὡς καὶ αἱ σκῆται τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

'Εκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀνωτέρω στατιστικῶν, κυρίως τῶν ἐτῶν 1833, 1858, 1907 καὶ 1976, καταλήγομεν ἀβιάτως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ μοναστήρια σήμερον ἐν 'Ελλάδι εὐρίσκονται ἐν ἀνθήσει, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὁσημέραι αὐξανόμενον τεχνοκρατικὸν καὶ ὕλιστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας. 'Η καταπληκτικὴ αὐτὴ ἀνθῆσις ἀντιπροσωπεύει αὐξήσιν μοναστηριῶν ἐντὸς μιᾶς πεντηκονταετίας 200% περίπου συγκριτικῶς μεταξὺ τῶν στατιστικῶν 1907 καὶ 1976, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν 100 περίπου μοναστηριῶν τῶν Νέων Χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1913 κ.έ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο μᾶς θυμίζει οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ Βυζάντιον.

'Εκτὸς ὁμῶς τῶν στατιστικῶν πινάκων καὶ τῶν ἄλλων κειμένων εἰς τὸ Παράρτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἰδιαιτέρας σημασίας διὰ τὸν εἰδικὸν ἐρευνητὴν, ἀξιόλογον εἶναι διὰ τὸν ἀπλοῦν κυρίως ἀναγνώστην καὶ τὸ κύριον μέρος τῆς ἐργασίας, ὅπου κατὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα ('Ηπειρος, Θεσσαλία, Θράκη, Μακεδονία, Πελοπόννησος, Στερεὰ 'Ελλάς καὶ Νησιωτικὴ 'Ελλάς) μνημονεύονται κατὰ σειρὰν τὰ μοναστήρια μὲ συνοπτικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ἱστορίας, γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τῶν θησαυρῶν των, ὑπὸ τύπον τουριστικοῦ ὁδηγοῦ. Εἰς τὰ περιθώρια δίδεται ἀντιπροσωπευτικὴ βιβλιογραφία διὰ κάθε μοναστήρι, πολὺ πρακτικὴ σκέψις, λίαν ὑποβοηθητικὴ διὰ τὸν ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον μελετητὴν κάποιου μοναστηρίου. Τέλος, τὸ λίαν ἐντυπωσιακὸν ἀλφαριθμητικὸν εὑρετήριο τῶν 1.061 μοναστηριῶν (σελ. 279-298) εἶναι πράγματι «ἓνα ἐργαλεῖο γιὰ τὸν ἄμεσο ἐντοπισμὸ τῶν ζητουμένων» (σελ. 7).

Εἰδικώτερον, θὰ κάμω μερικὰς διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐπισημάνω μερικὰς ἀριθμητικὰς ἀντιφάσεις καὶ